

Urszula Krzyżanowska

The Academy of Zamość, Poland

ORCID 0000-0003-3042-0359

Kobieca podmiotowość i wychowanie patriotyczne w refleksji pedagogicznej Barbary Żulińskiej¹

**Female subjectivity and patriotic child-rearing in the pedagogical
reflections of Barbara Żulińska**

Abstract: The Resurrectionist Barbara Żulińska (1881-1962) can be counted among the representatives of Polish Catholic pedagogy. The views of B. Żulińska are situated in the Catholic current of cultural pedagogy, with the pre-school child at their centre. She is a practitioner and a supporter of conservative-oriented upbringing emphasising moral, religious and national values. She also attributes great pedagogical significance to femininity. We find this in her books – *Obowiązki Polki. Pogadanki dla dziewcząt* [*Duties of a Polish Woman. Talks for girls*], *Matka-obywatelka. Pogadanki o wychowaniu dzieci* [*The Mother-Citizen. Talks on raising children*], as well as in her chapters in *Podręcznik dla ochroniarek* [*Handbook for female guardians*] and her many other writings. The aim of the article is to reconstruct and analyse the model of femininity proposed by B. Żulińska in her pedagogical oeuvre and to revise its role in her concept of patriotic child rearing.

Keywords: Barbara Żulińska, religious education, social education, female subjectivity, patriotism.

¹ Publikacja powstała w ramach programu realizowanego przez Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki”. Tytuł projektu: „Patriotyzm w konserwatywnej i katolickiej myśli pedagogicznej Polaków w XX wieku”; nr projektu NPRH/F/SP/507975/21/11. Projekt realizowany jest w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

Wprowadzenie

Początek XX wieku przyniósł dwa znaczące dla historii Polski zdarzenia – odzyskanie po 123 latach niepodległości oraz uzyskanie przez kobiety praw wyborczych. W okresie następującym po tych wydarzeniach znacząco rozwinęła się pedagogika katolicka (Zob. Kostkiewicz, 2013). Zasadne jest zatem przyjrzenie się, jak idee narodu i kobiecości funkcjonowały w tamtym czasie na gruncie katolickiej myśli pedagogicznej. Warto by w szczególności przyrzeć się koncepcjom tworzonym przez kobiety, gdyż jak słusznie zauważa Sławomir Sztobryn (2000) – „Status kobiety poruszany był w myśli pedagogicznej od antyku, przez setki lat, [...] były to jednak opinie mężczyzn”. Wśród niemałej grupy autorek tego okresu² na uwagę zasługuje siostra Barbara Żulińska CR, szerzej kojarzona przeważnie za swój wkład do pedagogiki przedszkolnej. W dorobku pedagogicznym zmartwychwstanki, kwalifikowanym przez Janinę Kostkiewicz (2013, s. 261–262) jako religijno-narodowa pedagogia wartości, bardzo dużo miejsca poświęcone jest kobietom. Celem niniejszego artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie, jaki model kobiecości konstruuje B. Żulińska, jaką rolę odgrywa on w jej poglądach oraz w jakiej relacji pozostaje do komponentu religijnego i narodowego. Uczynione to zostanie poprzez analizę jej głównego dzieła *Ku zmartwychwstaniu*, książek *Obowiązki Polki. Pogadanki dla dziewcząt* oraz *Matka – obywatelka. Pogadanki o wychowaniu dzieci*, jak też kilkudziesięciu mniejszych tekstów opublikowanych w podręcznikach i czasopismach.

Życie i twórczość Barbary Żulińskiej

Barbara Żulińska urodziła się 19 października 1881 roku we Lwowie w rodzinie patriotycznej i religijnej. Babka od strony ojca, Barbara z Michelsonów Żulińska (1812-1881) była według Heleny Witkowskiej (1931, s. 3) kobietą zasłużoną – „matką chrześcijanką i obywatelką”. Matka, Łucja z Grosów Żulińska, została opisana przez córkę jako „najlepsza matka-obywatelka”, która wychowała dzieci „w miłości Boga i Polski”³. Działalnością społeczną, w tym pedagogiczną wyróżniali się również ojciec Józef oraz stryjowie Kazimierz, Roman i Tadeusz. Barbara ukończyła Państwowe Seminarium Nauczycielskie Żeńskie we Lwowie. Następnie jednocześnie studiowała pedagogikę, psychologię i historię sztuki na Uniwersytecie Lwowskim. W trakcie studiów podjęła pracę w ogródku freblowskim. Później została kierowniczką kursów freblowskich. Odbyla również podróż naukową do Niemiec, Austrii,

² Temat szerzej opisuje Joanna Falkowska (2018).

³ Zob. dedykację w: Żulińska, 1948b.

Szwajcarii oraz Włoch. Zagraniczne obserwacje i wyciągnięte z nich wnioski pozwoliły jej unowocześniać galicyjskie ochronki oraz prowadzone przez nią szkolenia dla nauczycielek. Z jej inicjatywy powstało we Lwowie Polskie Towarzystwo Pedagogiczne (Meissner, 2002, s. 203–204; Meissner-Łozińska, 2008, s. 1018; Prawdzic, 1995, s. 217–218). Joanna Pyszna (2023, s. 137) uznaje działalność Żulińskiej w dziedzinie pedagogiki dziecięcej za prekursorską.

W 1913 roku lwowianka wstąpiła do Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego. Po odzyskaniu niepodległości nadal zajmowała się teorią i praktyką wychowania małego dziecka. Brała czynny udział w Sejmie Nauczycielskim. Współorganizowała dwuletnie Seminarium Ochroniarskie we Lwowie. Z upoważnienia Kuratorium Okręgu Lwowskiego referowała na zjazdach inspektorów kwestie edukacji przedszkolnej, recenzowała też podręczniki religii. W latach 30. przeniesiono ją do Warszawy, gdzie objęła stanowisko dyrektorki Seminarium dla Wychowawczyń Przedszkoli ss. Zmartwychwstańek (Meissner, 2002, s. 203–204; Meissner-Łozińska, 2008, s. 1018; Prawdzic, 1995, s. 217–218). Poza tym wciąż organizowała liczne kursy („Kursy dokształcające”, 1929; „Przeszkolenie ochraniarek”, 1931, s. 287; „Zamknięcie kursu ochraniarek”, 1932, s. 128). Po II wojnie światowej powróciła do szkolenia. Prowadziła także wykłady z pedagogiki w Studium Prawno-Administracyjnym w Częstochowie. Zmarła tamże 28 stycznia 1962 roku (Jędrzejczak, 1993, s. 20).

Siostra Żulińska zostawiła po sobie bogatą spuściznę pisarską. Według Danuty Koźmian (2015, s. 109) jej dorobek obejmuje ponad 350 artykułów i prac. W jej piśmiennictwie wyróżniają się dwa wątki przewodnie – wychowanie i religia. Są to publikacje o charakterze zarówno naukowym, jak i popularnonaukowym oraz poradnikowym. Do pierwszej kategorii zaliczają się: debiutancka książka *Kilka uwag w sprawie ogródków dziecięcych, podług sprawozdania z podróży naukowej* (1908), rozprawy: *Z wychowawczej ideologii zmartwychwstańczej* (1933d) i *System wychowawczy Bogdana Jańskiego* (1936) oraz główne dzieło *Ku Zmartwychwstaniu (Zagadnienia pedagogiczne)* wydane w 1950 roku. Wśród tekstów zmartwychwstanki są także opracowania z zakresu biografistyki pedagogicznej (Zob. Skrzyniarz, 2016) dotyczące osób zasłużonych lub dla niej znaczących (Żulińska, 1938b, 1938a, 1939d, 1947b, 1948a, 1955, 1967).

Publikacje metodyczne Żulińska kierowała do dwóch grup. Pierwszą byli rodzice, a właściwie matki i przyszłe matki jako naczelnie i najważniejsze wychowawczynie. Tu należy wymienić książki: *Nauka moralności narodowej. Obowiązki Polki* z 1913 roku oraz *Matka-Obywatelka. Pogadanki o wychowaniu dzieci* z 1938 roku (reprint z 1948 roku). Drugi rodzaj odbiorców stanowiły

nauczycielki wychowania przedszkolnego. Zmartwychwstanka była współautorką *Podręcznika dla ochroniarek* (1920). Spod jej pióra wyszedł rozdział o kształceniu charakteru oraz podrozdziały dotyczące zabawy. Skrypt ten był popularny w okresie międzywojennym (Ordon, 2023, s. 32). Zawarte tam zalecenia nawiązywały do propozycji Friedricha Froebela, widoczne były również ślady pedagogiki Marii Montessori (Bilewicz-Kuźnia, 2018, s. 69). Przemyślenia i porady wychowawcze zawierała także w bardzo licznych artykułach. Publikowała w czasopismach pedagogicznych (np. *Szkola, Dziecko, Przyjaciel szkoły*), jak i prasie konfesyjnej (m.in. *Róża Duchowna, Głos karmelu, Szkoła Chrystusowa*). Tworzyła także podręczniki do katechezy (Zob. Henschke, 1985, s. 219–220; Lewandowicz-Nosal, 2019, s. 35–36).

Ważną częścią obszernej twórczości związanej ze Lwowem zakonnicy są książki dla dzieci o tematyce religijnej i patriotycznej. Autorka przybliżała dzieciom różne postaci, jednak dominowały sylwetki kobiece – młodej świętej Teresy (Żulińska, 1931b), dorastającej Zofii Czarneckiej (Żulińska, 1937i), Tereni Leśniewskiej (Żulińska, 1939e) czy Lenki Dąbrowskiej (Żulińska, 1932). Uważała, że twórczość dla najmłodszych jest szkołą uczuć religijnych i stwarza dyspozycję dla późniejszej nauki religii w szkole (Żulińska, 1928, s. 272). Magdalena Olejniczak (2000, s. 170) charakteryzuje utwory zmartwychwstanki jako wypełnione modelowymi zachowaniami, pożądanymi czynami i nieco naiwnymi pouczeniami. Zwraca jednocześnie uwagę, że to właśnie centralność wychowawczej aksjologii wpisuje te książki w nurt literatury dydaktycznej.

Problematyka kobieca w myśli Barbary Żulińskiej

Myśl pedagogiczną Barbary Żulińskiej zdominowała tematyka pedologiczna. W centrum rozważań znajduje się dziecko w wieku przedszkolnym – zarówno w kontekście edukacji domowej, jak i instytucjonalnej. W pierwszej fazie swojej działalności autorka pozostawała pod wpływem nurtu „nowego wychowania” (Meissner, 2000), akcentowała podmiotowość dziecka i jego prawo do swobodnego wyrażania się. W dalszej twórczości zaznaczają się także inspiracje zmartwychwstańcze. Wymienić tu można stawianie Boga na pierwszym miejscu, uznawanie miłości za wartość naczelną, imperatyw umiłowania ojczyzny, zasadę łagodności, regułę poszanowania indywidualności wychowanka, wykorzystywanie przykładu i wzoru osobowego. Jednocześnie jej idee są mocno osadzone w kulturze narodowej. Odwołuje się ona do figur stworzonych i utrwalonych w okresie utraty państwowości, które były (są? zob. Zabielski, 2012) znaczące dla polskiej tożsamości narodowej. Jedną z nich jest matka Polka – wyobrażenie polskiej kobiety jako dzielnej i niezłomnej

heroiny, poświęcającej synów dla ojczyzny, na przykład w powstaniu. Jedne z pierwszych jej przedstawień znajdują się w pochodzących z końca XVIII wieku utworach Franciszka Dionizego Książnina (Makowska, 2012, s. 175). Jako antenatki matki Polki wymienia się dwie kreacje, również Książnina: matkę Spartanę oraz matkę obywatelkę (Kusz, 2019, s. 66). Postawę matki obywatelki charakteryzuje nie tylko patriotyzm, ale także czułość wobec dziecka i pokora względem losu (tamże, s. 68). Po oświeceniowym poecie po omawiany fantazmat sięgnął romantyczny wieszcz i przyjaciel Bogdana Jańskiego Adam Mickiewicz publikując w 1931 roku utwór *Do matki Polki*.

Siostra Żulińska przenosi ten topos na pole pedagogiki małego dziecka i konstruuje wzorzec wychowawczy oparty na dwóch wartościach – Bogu i ojczyźnie: „Najpiękniejszą i najwłaściwszą intencją to święta Wola Boga, a obok tego dobro ojczyzny, której odbudowa wymaga większego trudu i ofiary” (Żulińska, 1948d, s. 18). Przyjęte założenie aksjologiczne determinuje sposób postrzegania przez nią kobiecości. Zgodnie z zapisem w Księdze Rodzaju⁴ wiąże ją z rozrodczością. W tworzonym przez zmarłych wychowawców dyskursie antropologicznym kobieta odgrywa rolę mediatora między dzieckiem jako człowiekiem stojącym się a *sacrum* (Żulińska, 1913a, s. 78, 1937a, s. 35, 1948b, s. 10, 77, 2003b, s. 118). Ma to wynikać z jej istoty:

Kobieta z natury swej jest już powołana do wychowywania. Bóg dał jej potem serce współczujące i zapał, ze swej strony musi oświecić umysł, ażeby miała z czego rozdawać, musi nabrać hartu woli, aby wytrwała, musi wreszcie zrozumieć, jak wielkiem jest zadanie wychowawcy. Po kapłaństwie niema szczytniejszego, bo sam Chrystus był wychowawcą i nauczycielem. Wychowawczyni to współpracownicy Boga w stwarzaniu człowieka [...] Wychowawczyni jest pomocnicą Chrystusa [...] Jest kapłanką i narzędziem Ducha Świętego (Żulińska, 2015, s. 337–338).

Wypełnianie danej jej misji powinno być dla niej największym szczęściem i najwyższym zaszczytem (Żulińska, 1948b, s. 48). Dla lwowianki bowiem wychowanie jest doprowadzeniem do Boga (Żulińska, 1933e, s. 427, 1937d, s. 35, 2003d, s. 131). W związku z tym nie wyodrębnia wychowania religijnego, ponieważ całe wychowanie jest wychowaniem religijnym (Żulińska, 1933d, s. 489). Wychowanie przedszkolne traktuje podobnie: „Jest to jedno z ogniw tego tytanicznego zadania” (Żulińska, 1931c, s. 70). Z wyróżnioną pozycją kobiety jako wychowawczyni wiążą się odpowiednie przymioty:

⁴ Zob. Rdz 1, 28.

Pierwsze miejsce w wychowaniu zajmuje kobieta. Bóg uzdolnił ją do tego dając wielką miłość dzieci, delikatność uczuć, serce skłonne do ofiar i zaparcia, intuicję, żywą i wrażliwą umysłowość. Ale kobieta wtedy stanie na wysokości swego powołania, gdy te dary pogłębi i zachowa swoją kobiecość (Żulińska, 1920b, s. 129).

Do kobiecych powinności należy zatem stała praca nad sobą polegająca na rozwijaniu otrzymanych darów o boskiej proveniencji. Jednak do finalnego powodzenia procesu edukacyjnego niezbędna jest wedle autorki także Boża łaska (Żulińska, 1937f, s. 53).

Z mediacyjnej roli kobiety wypływa między innymi obowiązek modlitwy, bowiem „Wychowawczyni pomaga Bogu, a pomocnik pyta się wciąż o plany i wskazówki swego Pana” (Żulińska, 1920b, s. 131). Matka powinna się modlić także dlatego, że ma być prawdziwym wzorem dla dziecka (Żulińska, 1948b, s. 46). Ćwiczenie się w pobożności poprzez modlenie ma także charakter samowychowawczy (Śliwerski, 2007, s. 23). Żulińska podkreśla wagę atmosfery wychowawczej w edukacji małego dziecka. Postuluje, by atmosfera domu katolickiego była atmosferą modlitwy (Żulińska, 1933a, s. 31, 1937d, s. 36). Do matki należy nauczenie dzieci różnych rodzajów modlitwy, oracji, rozmyślenia, w tym rachunku sumienia (Żulińska, 2003c, s. 178). Rozwój moralny jest tu priorytetem (Żulińska, 1948b, s. 51). Pomysły na uatrakcyjnienie nauki pacierza mają wypływać z autentycznego zaangażowania religijnego matki (Żulińska, 2003d, s. 134). Wśród „pasterzy”, czyli kierowników dusz, siostra Barbara wymienia biskupów, proboszczów i wychowawców, wychowanie bowiem to według niej działanie na dusze. Matka jak dobry pasterz musi bronić dzieci przed „wilkami drapieżnymi, do których zalicza szatana i wszelkie wypaczenia nauki boskiej” (Żulińska, 1937c, s. 19–20). Jednocześnie przestrzega przed rodzicielskim egoizmem – „należy sobie jasno uświadomić, że dziecka nie chowamy dla siebie, ale dla Boga i społeczności, w której ma żyć i dosługuwać się wiecznego szczęścia” (Żulińska, 1938c, s. 396). Mówiąc o wychowaniu religijnym najmłodszych, siostra Żulińska odwoływała się do psychologii rozwojowej i poznawczej, podkreślała konieczność dostosowania metod edukacyjnych do umysłowości dziecka (Żulińska, 1931c, s. 70–72, 1933c, s. 126–128, 1938d, s. 56–59). Chciała, by czynności kultowe wzbudzały pozytywne skojarzenia – „matka starać się będzie, by wszystko, co ma związek z Bogiem, wywoływało radość u dzieci, modlitwa nie będzie za długa, nabożeństwa ładne, obrazy treścią swą zrozumiałe, barwne” (Żulińska, 1939a, s. 13). Według niej rodzicielka „zawsze i wszędzie może być apostołką” (Żulińska, 2015, s. 338).

Zakonnica nie zapominała o młodych dziewczętach. Przestrzegała przed lekkomyślnością w wyborze życiowego partnera, zalecała duchowe przygotowanie się do obowiązków żony. Wskazywała, że celem zamążpójścia nie jest szczęście, ale spełnienie swoich powinności. Szczęście może być jedynie dodatkiem. Zgodnie ze zmartwychwstańczą ideą długomyślności radziła skupić się na czynnikach zapewniających trwałość przyszłemu małżeństwu zamiast na elementach przemijalnych: „Nie wygląd zewnętrzny, nie ułożenie, nie zdolności artystyczne, nie majątek, sława i stanowisko mają rozstrzygać o wyborze męża, ale charakter, wspólność ideałów, rzetelne poczucie obywatelskie, gorąca wiara i miłość Boga” (Żulińska, 2015, s. 333). Zgodność wartości stanowi kluczowe kryterium w przyjęciu oświadczyń. Najważniejsze jednak jest rodzicielstwo, które motywowane ma być pobudkami patriotycznymi:

Wpajać należy w dziewczęta przekonanie o wielkiej doniosłości macierzyństwa i wychowania dzieci i to licznego potomstwa, jako o świętym obowiązku narodowym [...]. Ten trud, przed którym kobiety uciekają, winien stać się im ofiarą najpiękniejszą na ołtarzu Ojczyzny, winien stanowić o godności Polki (Żulińska, 1950, s. 529).

Zmartwychwstanka postuluje jak najwcześniejsze kształtowanie postaw prorodzinnych oraz przysposabianie dziewcząt do roli strażniczki domowego ogniska. Decyzja o ciąży nie może być jednak wymuszona, powinna być przemyślana i przemodlona. Nie chodzi bowiem o samą biofizjologię, aspekt duchowy jest tu równie istotny (Żulińska, 2015, s. 332–333). Żulińska tworzy ideał kobiety emocjonalnie dojrzałej, odpowiedzialnej i odważnej, która „w dzieciach ma widzieć część Ojczyzny, jej nadzieję, przyszłość i błogosławieństwo samego Boga” (Żulińska, 2015, s. 333). Macierzyństwo przedstawia jako realizację najwyższych wartości. W związku z tym domagała się także zabezpieczenia dobrobytu kobiety ciężarnej (Żulińska, 1948b, s. 72).

Cechą wyróżniającą kobietę jako wychowawczynię jest wrodzona intuicja, która dyktuje sposób postępowania (Żulińska, 1913b, s. 511, 1925b, s. 3, 1925c, s. 6–7). W związku z tym „Dla matki nie istnieją programy metodyczne, ona intuicyjnie wyczuwa, czego dziecku potrzeba” (Żulińska, 2003d, s. 131). Sama intuicja nie jest jednak wystarczająca, wychowawczyni „nie mogłaby jeszcze nic uczynić dla dziecka, gdyby nie miała miłości dzieci. Ona musi mieć dla nich serce matki. Miłość macierzyńska ma najwięcej cech bezinteresowności. Matka w chwili, gdy stanie nad kołyską dziecięcia ma zapomnieć o sobie zupełnie” (Żulińska, 1920b, s. 130). To właśnie matki najlepiej potrafią rozbudzić w sercu wyższe uczucia (Żulińska, 1920b, s. 132).

Miłość jest tu kategorią nadrzędną. Wyraża się także poprzez umiłanie innym życia, na przykład poprzez śledzenie upodobań domowników i dogadzanie im (Żulińska, 1948b, s. 78). Jej wyrazem są również własnoręcznie wykonane drobiazgi. Żulińska ubolewa, że odchodzi się od tak zwanych „robótek kobiecych” (Żulińska, 1948c, s. 18). Miłość mająca źródło w ognisku rodzinnym ma niejako promieniować na zewnątrz (Żulińska, 1948b, s. 48). Z miłością łączy się cnota łagodności – „Matka czy wychowawczyni musi być dla dziecka prawdziwym Aniołem-Stróżem, nigdy zaś surową dozorczynią, której się dziecko lęka” (Żulińska, 1920b, s. 130). Co więcej, „Dobra wychowawczyni nigdy nie potrzebuje karać” (Żulińska, 1920a, s. 145). Barbara Żulińska (1937e, s. 145) uważa, że łagodność i spokój sprzyjają radości wychowania.

W proponowanym przez autorkę modelu kobiecości jedną z kluczowych cech jest ofiarność. Kreowany podmiot kobiecy jest pozbawiony egoizmu i chętny do poświęcenia: „Podobnie postępuje Polka względem Ojczyzny, »nic dla siebie, a wszystko dla niej«” (Żulińska, 2015, s. 336). Zmartwychwstanka pojmując wychowanie jako akt ofiarniczy wobec Boga i społeczeństwa. Wychowawca oddaje swój czas, zdolności i siły, poświęca własne pragnienia i szczęście, właściwie całe życie i nie bierze nic dla siebie (Żulińska, 1931a, s. 343). Ta postawa pojawia się jednak dopiero w momencie, gdy kobieta staje się matką: „w chwili, gdy zjawi się oczekiwana dziecina, wzmagają się odpowiedzialność u mężczyzny, a psychika kobieca ulega dogłębnej przemianie. Egoizm ustępuje miejsca ofierze. Matka żyje wyłącznie dla dziecka” (Żulińska, 2003d, s. 100). Siostra Żulińska (1920b, s. 130) podkreśla kobiecą gotowość do ofiar. Sądzi, że „Dla matki największą ofiarą jest oddanie syna do wojska [...]. Matka Polka zdobędzie się na tę ofiarę [...]. Córkę zaś wychowa w gotowości do trudów macierzyńskich [...]. Dzieci zaprawi do ofiarności dla Ojczyzny i celów narodowych” (Żulińska, 1948b, s. 114). Matka ma być nawet gotowa na śmierć dziecka w imię wyznawanych wartości (Żulińska, 1948b, s. 106). W kreowanym ideale kobieta nie interesuje się powierzchownością, zmierza do moralnej doskonałości: „Polce nie wolno wydawać na wstążeczki [...] Jedyną rzetelną jej ozdobą to szczery jasny wzrok, w którym przebiega czystość serca i przeświadczenie, że się spełniło obowiązki względem Ojczyzny” (Żulińska, 2015, s. 336).

Pojawia się też wątek kobiecego bycia jako pracy organicznej: „Polce nie powinno chodzić o zaszczyty, o stanowisko, o rządzenie, o przeprowadzenie swego zdania, powinna się zawsze uważać za jedną małą komórkę, budującą organizm” (Żulińska, 2015, s. 344). Zmartwychwstanka mocno akcentuje wpływ kobiet na rozwój krajowej gospodarki (Żulińska, 1950,

s. 517, 2015, s. 336). Dowartościowuje także pracę w domu, na rzecz wychowania i rodziny:

każda Polka powinna pamiętać i głęboko w sercu przechowywać tę prawdę, że podstawą jej osobistej świętości i pierwszym obowiązkiem względem Ojczyzny jest sumienne, drobiazgowo niemal spełnianie obowiązków codziennych, obowiązków swego stanu [...] Służąca, która sumiennie sprząta pokój w tem przeświadczeniu, że ułatwia w ten sposób pracę swemu państwu, wyżej stoi od wykształconej kobiety, która zostawia dzieci na opiece niańki, a sama ugania po posiedzeniach (Żulińska, 2015, s. 343)

W optyce Żulińskiej, mocno czerpiącej z pedagogii zmartwychwstańczej, rozwój kobiety ma polegać na nieustannym wznoszeniu się poprzez harmonijne kształcenie rozumu, woli i serca: „Polka musi mieć rozum, który zdobędzie przez kształcenie, musi mieć wolę i miłość pracy, musi mieć cierpliwość i wytrwałość. Serce jej powinno być ogrodem lilii, musi być przepełnione miłością prawdy i piękna [...] Polka musi być taką mężną szermierką” (Żulińska, 2015, s. 341). Widzi zatem kobiecość jako potencjalną siłę, moc – „każda Polka [...] musi być mocarką, tytanką” (tamże, s. 334). Kolejną zmartwychwstańczą inspiracją jest zalecenie ciągłej asystencji potomstwu: „Tylko tej matki słuchają dzieci i za jej głosem idą, która je zna i którą one znają. A znają się nawzajem wtedy, gdy jak najczęściej razem obcują i gdy dzieci w matce mają swoją powiernicę” (Żulińska, 1937c, s. 20). Należy być obecnym, nie tylko fizycznie. Czasem wymaga to osobistego poświęcenia: „nie zważajmy na trud, znużenie, gdy dziecko chce się do nas zbliżyć. Owszem zaniechajmy raczej, czy opóźnijmy nasze przyjemności, byle obcować z dziećmi jak najwięcej” (Żulińska, 1937g, s. 103). Lwowianka wpłata do wychowania patriotycznego elementy progresywistyczne: „z zasady, że główną rzeczą jest dusza uczącego się człowieka płynie indywidualizacja w wychowaniu i nauczaniu, a następnie wychowanie na podłożu kultury narodowej” (Żulińska, 1925a, s. 554). Czyni Polki strażniczkami miłości ojczyzny, którą uważa za warunek odrodzenia kraju (Żulińska, 2015, s. 346). Dlatego zaleca dokładny dobór treści w edukacji kulturalnej – „Matka Polka chce, by dzieci przyswoiły sobie zdobycze tej kultury [...]. Odrzuca naleciałości obcych kultur” (Żulińska, 1948b, s. 112). Matki i nauczycielki powinny też bojkotować zabawki pruskie, a zachęcać dzieci do sięgania po krajowe (Żulińska, 1910b, s. 522–523). Do kobiet bowiem należy nauczanie dzieci zabawy (Żulińska, 1948b, s. 91). W związku z tym siostra proponowała także zabawy patriotyczne (Zob. Żulińska, 1913c, s. 289–291).

Za wzór dla polskiej kobiety lwowska zakonnica stawia postaci żeńskie odznaczające się religijnością – królową Jadwigę (Żulińska, 1939c, s. 156), świętą Teresę (Żulińska, 1933b, s. 69, 1933a, s. 28–30), matkę Celinę Borzęcką (Żulińska, 1948a, s. 374–378), a przede wszystkim Marię, matkę Jezusa (Żulińska, 1933c, s. 126–128, 1937b, s. 8, 1939b, s. 172, 1950, s. 523). Kult maryjny uważa wręcz za cechę charakterystyczną polskiej psychiki (Żulińska, 1950, s. 522). Cześć dla kobiety w ogóle wymienia jako właściwą kulturze polskiej (Żulińska, 1948b, s. 112). Wcielenie podnosi godność Marii, a także godność każdej matki – „wielką rzeczą jest przyspasabiać ciało na mieszkanie duszy nieśmiertelnej, dziedziczki nieba!” (Żulińska, 1937b, s. 8) Bycie matką zbawiciela uczyniło Marię matką wszystkich, a więc i wzorcową wychowawczynią. Żulińska interpretuje wychowywanie jako udział w tajemnicy Odkupienia, pomaganie w zbawianiu dusz (Żulińska, 2003d, s. 106). Wedle edukatorki „kult Maryi w wychowaniu ma uzasadnienie nie tylko dogmatyczne, ale i psychologiczne. Każde młode serce odczuwa potrzebę dyskretnej w swojej miłości matki-przyjaciółki, a także potrzebę ideału. Ani wspanialszego ideału kobiety, ani wierniejszej przyjaciółki-matki nie znajdziemy” (Żulińska, 2003d, s. 114). Istotne jest, że Maria przedkładała nad siebie Boga i jego wolę – lwowianka uznaje to za punkt zasadniczy dla każdej kobiety (Żulińska, 2003d, s. 130). Dodatkowo, spełnianiu swego powołania powinna towarzyszyć postawa skromności i pokory świadcząca o duchowym wzroście: „Maryja cicho pracuje, spełnia najniższe posługi, osładza życie swojej rodzinie” (Żulińska, 2003d, s. 97).

Autorka opisuje obszernie, co powinna umieć wychowawczyni. Za cel wychowania wskazuje urobienie charakteru. Dla niej mieć charakter oznacza posiadać wolę dążącą stale do dobrego (Żulińska, 1937h, s. 257). Za powodzenie uważa doprowadzenie podopiecznego do poczucia potrzeby samokształcenia (Żulińska, 1933b, s. 69, 1947a, s. 112). Wychowawczyni ma dawać przykład – stąd praca nad sobą jest kolejnym jej obowiązkiem (Żulińska, 1920b, s. 129). Wychowawczyni musi najpierw pracować nad swoim charakterem, a potem nad charakterem dzieci (Żulińska, 1920a, s. 137). Ponieważ sama jest członkiem społeczeństwa i dziecko wychowuje na obywatela, to powinna starać się o cnoty obywatelskie (Żulińska, 1920b, s. 129). Kształcenie i samowychowanie stają się więc podstawą działalności pedagogicznej kobiety (Żulińska, 2015, s. 339). Do powinności polskiej kobiety należy nie tylko zdobywanie wiedzy, ale również jej szerzenie, dzielenie się nią (Żulińska, 2015, s. 338). Żulińska promuje też kobiecie czytelnictwo. Poleca czytanie książek z zakresu higieny dzieci i rad wychowawczych (Żulińska, 1948b, s. 12). Jest to jednak motywowane nie potrzebami intelektualnymi

kobiety, a zapewnieniem jej kompetencji niezbędnych w procesie wychowawczo-dydaktycznym: „matka musi postępować razem z dzieckiem, by uniknąć bolesnego rozdzwiewku. Czytać powinna książki wszelkiej treści tak naukowe jak beletrystyczne, by i samej korzystać i niejedno przeszczerpić w wychowanie” (Żulińska, 1920b, s. 130). W przypadku, gdy matka nie może zajmować się dzieckiem, trzeba dopilnować, by opiekunka sięgała po odpowiednie lektury (Żulińska, 1914, s. 70).

Choć Żulińska w swojej twórczości poświęca bardzo dużo miejsca matkom, to jednocześnie opowiada się za wyższością wychowania zakładowego nad domowym. Uważa, że nauczycielce edukacji przedszkolnej łatwiej być obiektywną i sprawiedliwą względem dziecka. W placówce wychowawczyni ma więcej czasu dla podopiecznego, jako że obowiązki domowe nie odwracają jej uwagi. Ma ona także większe możliwości kształcenia. Zakłady mają również dostęp do coraz nowszych metod wychowawczych, dzięki czemu mogą lepiej rozwijać zdolności dziecka (Żulińska, 1926, s. 31). Jednocześnie edukatorkom stawiane są wysokie wymagania co do metodycznego przygotowania do pracy pedagogicznej. Według Zmartwychwstanki powinny one ćwiczyć i ciągle doskonalić umiejętność opowiadania, ponieważ jest to jeden z najskuteczniej oddziałujących czynników w wychowaniu moralnym i rozwoju umysłowości dziecka (Żulińska, 1929, s. 164). Kadra placówki przedszkolnej musi posiadać zdolności manualne oraz zmysł estetyczny, „Ale to wszystko nie wiele pomoże, jeżeli sama wychowawczyni nie będzie wcieleniem harmonii i piękna i nie będzie dbała o to piękno w otoczeniu (ubranie sali, dzieci, porządek i czystość itd.)” (Żulińska, 1929, s. 165). Nie chodzi jednak o fizyczną atrakcyjność przedszkolnej pedagog, a schludność, pogodny wyraz twarzy, dobre maniery. „Nie mówię, żebyśmy szukali piękności, ale starajmy się dostrzedz na twarzy – choć by brzydkiej, rozlane piękno duszy” (Żulińska, 1914, s. 72). Siostra Barbara za najważniejsze uważa kompetencje społeczne, interpersonalne i komunikacyjne (Żulińska, 1925b, s. 3). Uspołecznienie wymaga bowiem wypracowania (Kwiatkowski, 2015). Za przykład idealistki podaje nauczycielkę, która wyrzeka się szczęścia rodzinnego, by w całości oddać się „drobnej rzeszy dzieci” (Żulińska, 2003a, s. 21).

W tekstach Barbary Żulińskiej pojawiają się też ogólniejsze uwagi na temat płci, w większości tradycjonalistyczne. Kobieta jest osobą, której podlega sfera domowa (Żulińska, 2015, s. 342). „Wychowawczyni pracować musi nad nabyciem cnót właściwych jej płci. Przede wszystkim dbać będzie o nieposzlakowane życie rodzinne” (Żulińska, 1920b, s. 129). Zmartwychwstanka podkreśla, że „nie wolno zatracać w dziewczynce pierwiastku kobiecości, ani w chłopcu charakterystycznych właściwości męskich” (Żulińska, 1920a,

s. 142). Do matki należy uświadomienie córki, jakie obowiązki, pozytyw i negatywy, a także odpowiedzialność, czeka ją w związku z macierzyństwem. Odpowiednio ma postępować ojciec z synem (Żulińska, 2003d, s. 99). Instynkt macierzyński u dziewczynek rozwija bawienie się lalkami (Żulińska, 1948b, s. 88). Od dyferencyjnego modelu płci odchodzi w przypadku dziecięcych zabaw, by nie krępować swobodnego rozwoju wychowanków:

A dziewczynki? Czy nie są przez nas krzywdzone? Owo: »nie wypada«, krępujące je w niejednej zabawie, dozwolonej tylko chłopcom, [...] niema racji podkreślać w wychowaniu różnicy płci. Dlaczego — pytam — koń ma być zabawką tylko dla chłopca? Dlaczego chłopcu temu nie wypada zabawić się lalką (Żulińska, 1910a, s. 466).

Autorka uważa też, że na tle indywidualności i temperamentu powstają typy charakteru. Wymienia między innymi typ macierzyński (Żulińska, 2003a, s. 13). Nie precyzuje jednak, czy dotyczy on wszystkich dzieci, czy tylko dziewczynek.

Konkluzje

Barbara Żulińska była jednocześnie teoretykiem i praktykiem wychowania. Tworzone przez zmartwychwstankę koncepcje były osadzone w empirii, edukacyjna *praxis* czerpała zaś z teorii. Jej myśl pedagogiczna zogniskowana została wokół diady *Deo et patria*. Kategorie te determinują ujęcie podmiotu wychowującego, którym jest tu kobieta. Zgodnie z nauką Kościoła jej powołanie powiązane z płodnością. Autorka próbuje jednak wyjść poza model inferiorizacji kobiety, stara się ją dowartościować przedstawiając jako Bożą współpracownicę. Przypisuje także kobiecie cnoty tradycyjnie uznawane za męskie – siłę, dzielność, heroizm. Daleko tu jednak do maskulinizmu. W twórczości lwowianki uwagę zwraca feminocentryzm. W swoim obszernym dorobku pisarskim o ojcach wspomina jedynie parę razy, podobnie o kapłanach. To ostatnie szczególnie dziwi biorąc pod uwagę religijny profil jej rozważań. W pedagogicznej myśli Żulińskiej męczyzna jest praktycznie nieobecny. Prezentowany przez nią model kobiecości jest spójny z wizerunkiem promowanym w ówczesnej prasie katolickiej (Maj, 2020; Michalski, 2018), ale wykracza poza niego nadając kobiecie podmiotowi większe teologiczne i pedagogiczne znaczenie.

W obrębie konserwatywnych poglądów opartych na tych samych wartościach – Bogu i ojczyźnie – mieszczą się różnorodne wizje kobiecości i jej roli w procesie wychowawczym. Poglądy Żulińskiej oraz innych katolickich autorek – Marceliny Darowskiej, Jadwigi Zamoyskiej, Cecylii Plater-Zyberk

– są podobne, ale jednak inne. Dokładniejsze porównanie ich stanowisk wymagałoby osobnej analizy. Można natomiast zaryzykować stwierdzenie, że spośród wymienionych koncepcji to głos lwowskiej zakonnicy zdaje się najbardziej emancypować i umacniać kobietę pozostając jednocześnie nie-sprzecznym z nauczaniem kościelnym. Należy zgodzić się z Anną Różyło (2013), która uważa, że bogata twórczość zmartwychwstanki może stanowić źródło inspiracji edukacyjnych również współcześnie. Co więcej, przeprowadzony przez M. Olejniczak eksperyment pedagogiczny wykazał, że wykorzystane w nim utwory literatury dziecięcej autorstwa siostry Żulińskiej są zrozumiałe i wciągające dla dzisiejszych przedszkolaków, a edukatorki zainteresowane nimi jako materiałem dydaktycznym (Olejniczak, 2000, s. 176). Warto byłoby zatem uczynić pedagogiczną spuściznę Barbary Żulińskiej przedmiotem dalszych i głębszych badań.

Bibliografia:

- Bilewicz-Kuźnia, B. (2018). Universal Values of Friedrich Froebel's Pedagogy in the Views of Polish Froebelians. *Prima Educatione*, 2, 67–75.
- Falkowska, J. (2018). *Ambasadorki wychowania. Poglądy pedagogiczne polskich kobiet w II połowie XIX wieku i początkach XX wieku*. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.
- Henschke, E. (1985). Formy działalności dydaktyczno-wychowawczej sióstr Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego w Polsce w latach 1918–1939. *Nasza Przyszłość*, 63, 173–226.
- Jędrzejczak, K. (1993). Jeszcze o siostrze Barbarze Żulińskiej (1881–1962). *Wychowanie w Przedszkolu*, 1, 17–23.
- Kostkiewicz, J. (2013). *Kierunki i koncepcje pedagogiki katolickiej w Polsce 1918–1939*. Kraków: Oficyna Wydawnicza "Impuls".
- Koźmian, D. (2015). S. Barbara Żulińska (1881–1962) i jej miejsce w polskiej myśli pedagogicznej i religijnej XX wieku. W: E. Magiera (red.), *Z badań nad tradycją polskiej pedagogiki. Indywidualizm—Edukacja—Kolektywizm: T. I* (s. 91–110). Wydawnictwo Naukowe Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego Minerva.
- Kursy doksztalcające. (1929). *Zagadnienia przedszkolne. Miesięcznik Centralny Organ Związku Nauczycielstwa Przedszkoli w Polsce*, I(5), 13–15.
- Kusz, S. A. (2019). Matki obywatelki. O związkach macierzyństwa, patriotyzmu i świadomości narodowej na przykładzie utworów Franciszka Dionizego Książnina, Józefa Morelowskiego oraz Adama Mickiewicza. *Prace Literaturoznawcze*, 7, 65–78.

- Kwiatkowski, S. T. (2015). Kształtowanie kompetencji społecznych nauczycieli wychowania przedszkolnego i wczesnoszkolnego. *Edukacja Ustawiczna Dorosłych*, 4, 169–176.
- Lewandowicz-Nosal, G. (2019). Podręczniki do nauki religii dla dzieci i młodzieży w Polsce w latach 1945–1949. *Folia Toruniensia*, 19, 21–47.
- Maj, E. (2020). Wzorzec kobiety w prasie dla katoliczek w Polsce międzywojennej: Przypadek periodyku „Kuźniczanka” (1931–1936). *Czasopismo Naukowe Instytutu Studiów Kobiety*, 1(8), 113–139.
- Makowska, M. (2012). Matka Polka—Konstrukcja złożona. W: J. Skoczyński (red.), *Mit, historia, kultura: Materiały z V Seminarium Historyków Filozofii Polski* (s. 175–182). Księgarnia Akademicka.
- Meissner, A. (2000). Wartości chrześcijańskie w poglądach pedagogicznych Barbary Żulińskiej. W E. Walewander (red.), *Katolicka a liberalna myśl wychowawcza w Polsce w latach 1918–1939*. Lublin: Redakcja Wydawnictw KUL.
- Meissner, A. (2002). Barbara Żulińska (1881–1962). W: A. Meissner (red.), *Galicja i jej dziedzictwo. Opieka nad dzieckiem w Galicji* (T. 16, s. 203–206). Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Meissner-Łozińska, J. (2008). Żulińska Barbara Teresa (1881–1962). W: T. Pilch (red.), *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku: T. VII: V–Ż* (s. 1018–1019). Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
- Michalski, G. (2018). Miejsce i zadania kobiety w rodzinie katolickiej w przekazie miesięcznika „Rodzina Polska” (1927–1939). *Wychowanie w Rodzinie*, XVII(1), 101–115.
- Olejniczak, M. (2000). Barbara Żulińska – zapomniana autorka. W: J. Papużńska, G. Leszczyński (red.), *Dzieciństwo i sacrum. Studia i szkice literackie* (T. 2). Stowarzyszenie Przyjaciół Książki dla Młodych - Polska Sekcja IBBY.
- Ordon, U. (2023). Historyczne aspekty edukacji przedszkolnej na terenie pogranicza na przykładzie Galicji przełomu XIX i XX w. *HUMANITAS Pedagogika i Psychologia*, 1(27), 25–40.
- Prawdzic, A. (1995). Żulińska Barbara. W R. Bender (Red.), *Słownik Biograficzny Katolicyzmu Społecznego w Polsce* (T. 3, s. 217–218).
- Przeszkolenie ochroniarek. (1931). *Ruch Charytatywny: czasopismo poświęcone dobroczynności katolickiej*, X(9), 287.
- Pyszna, J. (2023). Zmartwychwstanki w służbie nauce. *Polska Myśl Pedagogiczna*, IX(9/2 Kobiety w nauce i edukacji), 135–152.
- Różyło, A. (2013). S. Barbara Teresa Żulińska—Pedagog katolicki na współczesne czasy. *Pedagogika Katolicka*, 2(13), 191–210.

- Skrzyniarz, R. (2016). Wprowadzenie. *Biografistyka Pedagogiczna*, 1(1), 9–19.
- Sztobryn, S. (2000). Status kobiety w (męskiej) myśli pedagogicznej. Przegląd stroniczo wybranych stanowisk. W: K. Jakubiak (red.), *Patronka, matka, opiekunka. Status kobiety w dziejach nowożytnych od XVI do XX wieku* (s. 59–64). Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy.
- Śliwerski, B. (2007). Samowychowanie jako odrodzenie moralne. *Przegląd Pedagogiczny*, 1, 15–34.
- Witkowska, H. (1931). *Barbara Żulińska*. Wydawnictwo Stowarzyszenia „Służba Obywatelska”.
- Zabielski, J. (2012). Aksjologiczna aktualność „Matki-Polki” w świecie postnowoczesnym. W: E. J. Kryńska, A. Szarkowska, U. Wróblewska (red.), *Kobieta a patriotyzm. Konteksty historyczno-pedagogiczne XX-XXI wieku* (s. 217–235). Trans Humana Wydawnictwo Uniwersyteckie.
- Zamknięcie kursu ochroniarek (1932). *Ruch Charytatywny: czasopismo poświęcone dobroczynności katolickiej*, XI(4), 128.
- Żulińska, B. (1910a). Zabawy i zabawki dziecięce pod względem pedagogicznym i społecznym (Ciąg dalszy.). *Szkoła*, 7, 453–467.
- Żulińska, B. (1910b). Zabawy i zabawki dziecięce pod względem pedagogicznym i społecznym (Dokończenie.). *Szkoła*, 9, 520–523.
- Żulińska, B. (1913a). O kształceniu uczuć religijnych w wieku przedszkolnym. *Dziecko. Czasopismo poświęcone wychowaniu domowemu i społecznemu*, I(2), 75–80.
- Żulińska, B. (1913b). O kształceniu uczuć religijnych w wieku przedszkolnym (cz. 4). *Dziecko. Czasopismo poświęcone wychowaniu domowemu i społecznemu*, I(9), 508–511.
- Żulińska, B. (1913c). Zabawa w Wisłę. *Dziecko. Czasopismo poświęcone wychowaniu domowemu i społecznemu*, I(5), 289–291.
- Żulińska, B. (1914). Piękno w wieku przedszkolnym. *Dziecko. Czasopismo poświęcone wychowaniu domowemu i społecznemu*, I–II(2 (11)), 68–72.
- Żulińska, B. (1918). *Królowa korony polskiej: Opowiadania o Najświętszej Pannie*. Cz. 1. Macierz Polska.
- Żulińska, B. (1920a). O kształceniu charakteru. W: S. Progulski, I. M. Schatzel, B. Żulińska, J. Warchołowska, M. Germanówna, A. Gustowiczówna, N. Cicimirska, M. Sarjusz Jaworska, *Podręcznik dla ochroniarek* (s. 135–167). Polskie Towarzystwo Pedagogiczne.
- Żulińska, B. (1920b). O wychowaniu w ogólności. W: S. Progulski, I. M. Schatzel, B. Żulińska, J. Warchołowska, M. Germanówna, A. Gustowiczówna,

- N. Cicimirska, M. Sarjusz Jaworska, *Podręcznik dla ochroniarek* (s. 121–134). Polskie Towarzystwo Pedagogiczne.
- Żulińska, B. (1925a). Co nam daje Ewangelja pod względem wychowawczym. *Przyjaciel szkoły. Dwutygodnik nauczycielstwa polskiego*, IV(20), 553–560.
- Żulińska, B. (1925b). O wychowaniu społecznem dzieci. *Wychowanie Przedszkolne*, 11–12, 1–3.
- Żulińska, B. (1925c). Wychowanie religijne w wieku przedszkolnym (dokończenie). *Wychowanie Przedszkolne*, 4, 5–7.
- Żulińska, B. (1926). Wychowanie przedszkolne a praca nauczyciela. *Szkoła*, LVII(2), 28–32.
- Żulińska, B. (1927). „Oto matka twoja” O Marji dla dzieci. nakładem Tow. „Biblioteka religijna” i Bractwa Wyd. Św. Józefa.
- Żulińska, B. (1928). Dzisiejsze przedszkole. *Szkoła i Wiedza*, II(7), 269–273.
- Żulińska, B. (1929). Więcej piękna wśród dziatwy. *Szkoła*, LX(6), 162–166.
- Żulińska, B. (1931a). Eucharystja—Siłą w wychowaniu. (Dokończenie.). *Ruch Charytatywny: czasopismo poświęcone dobroczynności katolickiej*, 11, 343–347.
- Żulińska, B. (1931b). „Mała Święta”: Obrazki dla dzieci z życia św. Teresy od Dzieciątka Jezus. Biblioteka Religijna.
- Żulińska, B. (1931c). Zadanie ochrony chrześcijańskiej w dobie obecnej. (Przemówienie na otwarciu kursu dla Ochroniarek w Poznaniu.). *Ruch Charytatywny: czasopismo poświęcone dobroczynności katolickiej*, X(3), 69–73.
- Żulińska, B. (1932). *Nasza mała przyjaciółka: Kartki z życia polskiej dziewczeczki*. Biblioteka Religijna.
- Żulińska, B. (1933a). „Dzieje duszy” pod względem wychowawczym. *Głos Karmelu*, VII(1), 28–33.
- Żulińska, B. (1933b). „Dzieje duszy” pod względem wychowawczym. (Ciąg dalszy). *Głos Karmelu*, VII(2), 66–70.
- Żulińska, B. (1933c). Wychowanie marjańskie w zakładach. (Dokończenie.). *Ruch Charytatywny: czasopismo poświęcone dobroczynności katolickiej*, XII(4), 126–128.
- Żulińska, B. (1933d). Z wychowawczej ideologii zmartwychwstańczej. *Ate-neum Kapłańskie*, 32(5), 474–489.
- Żulińska, B. (1933e). Zadania katolickiego wychowawcy wobec nowoczesnych prądów w nauczaniu. *Ruch Katolicki*, 3(9–10), 425–428.
- Żulińska, B. (1937a). Ewangelia źródłem wskazań dla wychowawców. *Zjednoczenie. Organ Katolickich Stowarzyszeń Kobiet*, V(3), 35–37.

- Żulińska, B. (1937b). Matka przed urodzeniem dziecka. *Zjednoczenie. Organ Katolickich Stowarzyszeń Kobiet*, V(1), 7–10.
- Żulińska, B. (1937c). Miłość matki ku dzieciom. *Zjednoczenie. Organ Katolickich Stowarzyszeń Kobiet*, V(2), 19–21.
- Żulińska, B. (1937d). O atmosferze wychowawczej. *Zjednoczenie. Organ Katolickich Stowarzyszeń Kobiet*, V(3), 35–37.
- Żulińska, B. (1937e). O radości w wychowaniu. *Zjednoczenie. Organ Katolickich Stowarzyszeń Kobiet*, V(10), 144–145.
- Żulińska, B. (1937f). Pomoc Boża. *Zjednoczenie. Organ Katolickich Stowarzyszeń Kobiet*, V(4), 52–54.
- Żulińska, B. (1937g). Przymioty dziecka. *Zjednoczenie. Organ Katolickich Stowarzyszeń Kobiet*, V(7/8), 102–103.
- Żulińska, B. (1937h). Wychowawcze znaczenie mszy św. *Mysterium Christi*, IX(9), 257–364.
- Żulińska, B. (1937i). *Zochna, opowiadanie dla dzieci z dzieciństwa Zosi Czarneckiej*. Nakładem Księgarni Powszechnej we Włocławku.
- Żulińska, B. (1938a). *Dla Ciebie Polsko: Obrazki z życia Tadeusza Żulińskiego (Romana Barskiego)*. Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych.
- Żulińska, B. (1938b). *Dr Józef Żuliński. Budowniczy boży. Szkic biograficzny skreślony na podstawie osobistych wspomnień i dokumentów rodzinnych*. nakł. i dr. Księg. i Druk. Katolicka.
- Żulińska, B. (1938c). Uspołecznienie dzieci. *Ku szczytom*, IV/V, 393–406.
- Żulińska, B. (1938d). Znaczenie Tajemnicy Wcielenia w wychowaniu. *Głos Karmelu*, XII(2), 56–59.
- Żulińska, B. (1939a). Jak prowadzić dzieci do Boga? *Królowa Apostołów*, I, 11–13.
- Żulińska, B. (1939b). Jak uspołecznić dzieci? *Królowa Apostołów*, 6, 171–172.
- Żulińska, B. (1939c). Jak wdrażać młodzież do miłosierdzia chrześcijańskiego. *Ruch Charytatywny: czasopismo poświęcone dobroczynności katolickiej*, XXII(5), 153–156.
- Żulińska, B. (1939d). Ks. Arcybiskup Teodorowicz w świetle swych medytacji. *Szkoła Chrystusowa: czasopismo poświęcone zagadnieniom życia wewnętrznego*, 10, 225–236.
- Żulińska, B. (1939e). *Terenia—Wzór rycerki*. Zgromadzenie SS. Zmartwychwstania Pańskiego.
- Żulińska, B. (1947a). Praca w głęb. (Czytanka dla matek i panien.). *Róża Duchowna*, 5–6, 112–115.
- Żulińska, B. (1947b). Śp. Ks. Jan Ciemniewski. *Głos Karmelu*, XVI(12), 30–32.

- Żulińska, B. (1948a). Matka Celina Borzęcka. *Ateneum Kapłańskie*, 48, r. 40(4 (264)), 374–378.
- Żulińska, B. (1948b). *Matka-Obywatelka. Pogadanki o wychowaniu dzieci*. Kuria Diecezjalna w Katowicach.
- Żulińska, B. (1948c). Modlitwa i praca. *Róża Duchowna*, r. 50(1–12), 18.
- Żulińska, B. (1948d). Nauczmy pracować (Pogadanka dla Żywej Róży Niewiast). *Róża Duchowna*, I, 15–18.
- Żulińska, B. (1950). *Ku Zmartwychwstaniu (zagadnienia pedagogiczne)*. Wydawnictwo Sióstr Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa.
- Żulińska, B. (1955). *Matka Antonina Sołtan C.R.* Wydaw. „Caritate et Veritate” Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego.
- Żulińska, B. (1967). *Matka Małgorzata Dąbrowska C.R.: 1880-1948*. s.n.
- Żulińska, B. (2003a). Kształcenie charakteru. W: *O duszę dziecka* (s. 6–84). Viator.
- Żulińska, B. (2003b). Kształtujemy charakter naszych dzieci. W: *O duszę dziecka* (s. 85–126). Viator.
- Żulińska, B. (2003c). O duszę dziecka. W: *O duszę dziecka* (s. 127–189). Viator.
- Żulińska, B. (2003d). Rozmyślania maryjne. W: *Nie tylko dla matek* (s. 95–148). Viator.
- Żulińska, B. (2009). System wychowawczy Bogdana Jańskiego. *Zeszyty Historyczno-Teologiczne*, 15–16, 157–174.
- Żulińska, B. (2015). Nauka moralności narodowej. Obowiązki Polki. Pogadanki dla dziewcząt. *Polska Myśl Pedagogiczna*, I(1), 331–347.